

Eurokrisen: Utfordringer 2016

Et nytt år med nye utfordringer gjør det ikke lettere og løse krisen - snarere tvert i mot.

Utviklingen går i gal retning.

Samtidig som prominente politikere og ledere samles i det tradisjonelle World Economic Forum i Davos for å diskutere problemene i en turbulent verden, erkjenner IMF at tidligere vekstprognoser for 2016 må nedjusteres. Verdensøkonomien utvikler seg ikke som forventet. Utviklingslandene, Kina og andre fremadstormende økonomier, som har vært drivkraften i verdensøkonomien, stagnerer. Den nye pengepolitikken til sentralbanken i USA har ført til en sterkere dollarkurs som kan få negative konsekvenser for handelsbalansen. Den lave oljeprisen forventes å påvirke konjunktorene i de oljeeksporterende landene. Den ustabile geopolitiske situasjonen og en ukontrollert exodus, av ukjente dimensjoner, gjør ikke situasjonen lettere. Utviklingen på verdens børser tyder på at investorene heller ikke har positive forventninger til året som nettopp har begynt.

Europa sliter fremdeles med krisen.

Europa kommer seg ikke ut av krisen. Eller rettere sagt krisene. Det nye året kan derfor bli et skjebne år. Vil trenden snu eller må Europa fortsette å leve med sekulær stagnasjon, et utsatt banksystem og stadig økende gjeld. Europa, og fremfor alt eurosonen, har ikke klart å løse disse grunnleggende utfordringer. Mange land, spesielt

syd i Europa befinner seg fremdeles i en økonomisk krise med lav økonomisk vekst eller stagnasjon, som igjen har ført til og høy arbeidsledighet over lang tid, spesielt blant de unge. Banker sliter med risikoutsatte kreditter som krever en betydelig konsolidering av finanssystemet for å unngå en finanskriser. Det faktum at mange bedrifter og private husholdninger, spesielt i syd Europa, har for høy gjeld gjør ikke situasjonen bedre.

En enda større bekymring er den stadig stigende offentlige gjelden som kombinert med høye offentlige underskudd har begrenset handlingsfriheten og gjort det umulig å komme seg ut av gjeldskrisen uten å innføre omfattende og upopulære konsolideringsprogram som har gått ut over den offentlige velferden og nødvendige offentlige investeringer.

Den gjennomsnittlige veksten i eurosonen ligger i dag mellom 1,0 - 1,5 prosent. En vekst som er for svak til å komme seg ut av krisen.

ECB sliter med å få fart på økonomien.

Når vi nå går inn i det nye året er det 10 måneder siden den europeiske sentralbanken (ECB) begynte sitt mye omdiskuterte QE-program (Quantitative Easing) for å øke inflasjonen og stimulere konjunktorene. Siden den gang har prisnivået knapt steget. Tiltross for at Draghi, sjefen for ECB, har kjøpt opp obligasjoner for 60 milliarder euro i måneden.

I begynnelsen av desember fastsatte han den negative innskuddsrenten til 0,3 prosent og forlenget samtidig QE-programmet til mars 2017. Styringsrenten forble uforandret på rekordlave 0,05 prosent.

Men ekspertene er likevel positive. I følge en undersøkelse mener 80 prosent av ekspertene at ECB presidenten vil lykkes med å øke inflasjonsraten til knapt under 2 prosent og at renten vil bli hevet innen han er ferdig med sin

periode som leder av ECB i oktober 2019.
En fortsatt lav oljepris kan fort bli en strek i regningen.

Kommer Hellas gjennom krisen?

Grexit var overskriften på fjorårets store drama i eurosonen. Et drama som med sikkerhet vil fortsette også i år. Resesjonen i Hellas går inn i sitt syvende år uten at noen av de fundamentale problemene er i nærheten av å være løst. Tilsvarende pessimistiske er de fleste grekere til det nye året. 2016 blir en ildprøve for den nye regjeringen. Reallønnen har siden 2009 sunket med 25 prosent. Hver fjerde er uten jobb og hver tredje lever i fattigdom. Konsekvensen er at den greske stat har 84 milliarder euro til gode fra næringsdrivende og private. Fra januar til november økte gjelden med 12 milliarder euro. Bare i desember falt forbruket med 8 prosent i forhold til året før. I 2016 forventes privat forbruk og investeringer å synke med nesten 4 prosent. Bruttonasjonalproduktet forventes å bli redusert med 0,7 prosent. EU-kommisjonen tror situasjonen blir verre og forventer en reduksjon på 1,3 prosent. De fire største bankene i Hellas har behov for massive kapitaltilskudd fra staten. I henhold den europeiske sentralbanken er det behov for et tilskudd på i overkant av 14 milliarder euro.

Den omstritte pensjons- og skattereformen, som er en forutsetning får å få økonomisk støtte er allerede på dagsordenen i januar. Den vil stille samarbeidet i venstre høyre koalisjonen til regjeringssjefen Alexis Tsipras over for en ny ildprøve. US instituttet Stratfor ser for seg sosiale uroer og interne konflikter i Tsipras koalisjonen, som kan føre til et nytt regjeringssammenbrudd. Standard & Poor bekrefter antagelsene og regner med en ny syklus med politisk ustabilitet, og at tilbakebetalingene uteblir. Medio desember i fjord svarte 86 prosent av grekerne, i

følge en spørreundersøkelse, at landet var på ville veier. Dobbelt så mange som i mars året før. Men hvordan skal det gå videre med den greske gjelden? I Brüssel blir det diskutert om det ville vært bedre å ettergi hele eller deler av gjelden. Pengene er likevel tapt så hvorfor ikke akseptere en ærlig "Hair Cut". Men det løser neppe hovedproblemene: En knapt fungerende, finansielt svak stat med en økonomi som ikke er konkurransedyktig. Grexit kan også komme på agendaen i 2016.

Brexit – For eller i mot EU-medlemskap.

England kan bli det første landet som forlater EU siden unionen ble grunnlagt i 1957.

Senest i 2017 skal britene stemme over om de skal fortsette som medlem av EU eller ikke. Meningsmålinger viser at det er omtrent like mange for som mot EU-medlemskap, men andelen av de som ikke har bestemt seg er fremdeles høy. Skulle England bestemme seg for å forlate EU, så trår artikkel 50 i Lisboa avtalen i kraft. Det innebærer at land som velger å forlater EU har to år på seg til å forhandle frem en ny avtale med EU. I dette tidsrommet fortsetter England å være medlem og betale sine forpliktelser til EU. Selve forhandlingen vil neppe gå knirkefritt. Sannsynligvis vil det ligne mer på en skilsmisse, hvor bitterhet, trusler og beskyldninger vil forsure forhandlingsklima.

Konsekvensen kan bli at London ender opp med en mindre fordelaktig global finans- og handelsavtale. På den annen side frykter EU landene at en Brexit vil forsterke usikkerheten og skade det internasjonale renome til EU. Andre land kunne følge etter England. Euroskeptikerne i Polen og Ungarn vil føle seg styrket som følge av et Brexit votum. Det samme kan skje i Frankrike, hvor Marine Le Pen kan styrke sin posisjon

ytterligere, dersom England lykkes med sin Brexit. På den måten vokser faren for at flere land kan følge etter og i verste fall forårsake en splittelse av unionen. Uten England vil finansieringen av EU bli vanskeligere. Inntektene fra stor nettobidragster vil over tid bli kraftig redusert. Uten britene er Frankrike det eneste medlemsland med atomvåpen og den eneste med veto i sikkerhetsrådet i FN. Den utenrikspolitiske rollen til EU vil bli svekket.

Det kan igjen føre til at landene i EU stiller spørsmål ved kost nytte verdien av å være medlem. På den annen side kan det ikke utelukkes at en Brexit åpner for en konsolidering, nye muligheter og en bedre samarbeidsplattform. Allerede nå legger Brüssel frem et forslag til EU reformer for å forhindre at det kommer til en Brexit. På EU-toppmøtet om knappe 3 uker starter behandlingen av reformforslagene.

Nye politiske utfordringer.

Den første halvdel av fjordåret var preget av krisen i Hellas, den andre av en ny utfordring for EU, tilstrømning av flyktninger til Europa. Men det finnes også andre utfordringer som skaper hodebry i Brüssel. I tillegg til kontroversene mellom landene i syd og nord om hvordan krisen skal løses. Er det en ny potensielt konflikt under utvikling mellom de østeuropeiske medlemmene og hovedsteder som Paris og Berlin. Mange av medlemslandene føler ubehag over den vilkårlige omgang med rettsstaten og de grunnleggende demokratiske rettigheter i Polen, Ungarn og Romania. Spesielt Polens nye nasjonalkonservative regjering har provosert Brüssel ved å innføre nye lover og rettsprinsipper som bryter med kjerneverdiene i EU og påvirker journalistenes uavhengighet. Brüssel innleder nå en granskning får å bringe klarhet i situasjonen.

Flyktninge utfordringen har ført til nye kontroverser som setter EU samarbeidet på prøve. Om det er mulig å få til en felles løsning, eller om unionen splittes opp er det ingen som vet.

Jan Th. Johansen
30. Januar 2016